

С Т А Н О В И Щ Е

за дисертационния труд на

АНТОНИЯ КИРИЛОВА ЕВГЕНИЕВА

(докторант на самостоятелна подготовка в докторска програма „Музика“,
НБУ, с научен ръководител проф. Елисавета Вълчинова-Чендова, д. н.)

на тема

**„КЛАВИРНОТО НОКТЮРНО И ТВОРЧЕСТВОТО НА БЪЛГАРСКИТЕ
КОМПОЗИТОРИ: ИНТЕРПРЕТАЦИОННИ ПРОБЛЕМИ“**

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
(професионално направление: 8.3. „Музикално и танцово изкуство“)

от проф. д-р Евгения Михайлова Симеонова

Катедра “Пиано”, Теоретико– композиторски и диригентски факултет
в Национална музикална академия “Проф. Панчо Владигеров” – София
(email:evgenia.simeonova@gmail.com)

Изследователският труд на Антония Евгениева според своята насоченост като „художественотворческа“ докторантура, съдържа два основни и предпоставящи се компонента – на изпълнителя и на теоретика. Без да цитирам подробности от творческото CV на докторанта, ще обобщя, че тя определено има биография на артист, готов да сподели своя личен изпълнителски опит от концертния подиум. Изпълнителската част от труда респектира със стилни концертни изпълнения на анализирания творби от Шопен, руски и български автори на различни сцени в България. Някои от произведенията са сравнително по-малко познати на българската публика (К. Ламбов – пиеси и Концерт за пиано и оркестър) и в този смисъл нейната роля е в качеството на посредник на новата музика до слушателската аудитория. Подобни изпълнения са жалони в стилово-естетически план, с цялата отговорност за истинността на интерпретаторската концепция, особено при първото изпълнение. Ценното в подобни трудове е, че чрез изпълнителската реализация на дадено композиторско творчество се прави теоретичен коментар на проблематика, която е

провокирала интерпретатора, както и подробен анализ на музикалната тъкан. **„В този смисъл изследвателят се движи по вече прокаран от изпълнителя творчески път“** /проф. д-р Атанас Куртев/.

Представената докторска дисертация на тема **„КЛАВИРНОТО НОКТЮРНО И ТВОРЧЕСТВОТО НА БЪЛГАРСКИТЕ КОМПОЗИТОРИ: ИНТЕРПРЕТАЦИОННИ ПРОБЛЕМИ“** е структурирана в увод, четири глави, заключение, справка за приносните моменти, библиография (58 заглавия на български, руски, английски език и интернет сайтове), седем приложения и множество нотни примери, разположени на 186 стр.

Още в **Увода** на труда Антония Евгениева посочва ясно и точно предмета, целите, задачите и важния **изследователски въпрос** **“имат ли връзка ноктюните от българските творци през XX и XXI век с автентичното ноктюрно на Джон Филд?”**

В **Първа глава** на дисертационния труд **“Исторически преглед на жанра „Ноктюрно“ до XX век. Джон Филд и неговите ноктюрни“** в 5 подглави се проследяват някои еволюционно– исторически обстоятелства, способствали за възникване на жанра „ноктюрно“ в контекста на различни епохи и музикални школи. Авторката аргументирано е извела пътя на творческите търсения при различните творци до създаването на конкретен творчески продукт, не само за пиано, а и **ноктюрни за други инструменти, ансамбли, както и ноктюрни в симфоничната музика.**

Интересен момент е представеният анализ на ноктюните за пиано от Джон Филд през погледа на американския пианист и писател Алън Вагенхайм.¹ Той публикува книга в американското издателство Xlibris (Икслайбрис), Блумингтън през 2008 г. с пространствено и любопитно изследване върху Филд и неговите ноктюрни. Акцентът е поставен върху двата типа ноктюрни – **„интроспективни“ и „идилични“** въз основа на 10 характерни образа /мотива/. Макар и на моменти схематични и ограничаващи, те са нов подход към анализите на ноктюните от Филд. Антония Евгениева съвестно е цитирала източника, запознавайки българските професионални читатели със сравнително новите теоретични трудове по темата в чужбина.²

¹ В миналото Вагенхайм е концертирал като член на трио Алденори (Aldenori).

² Видимо е, че интересът към Ноктюните на Джон Филд продължава и те са обект на още едно скорошно изследване в Америка през 2014 г. на Elizabeth Perten, където авторката разглежда есето на Ференц Лист “Études Biographiques de John Field” от 1859 г. Тук Ф. Лист за първи път представя идеята за програмната музика

Втора глава „Творчеството на Фредерик Шопен и интерпретационен анализ на неговите ноктюрни“ ситуира основните периоди в творчеството на Шопен и предлага интерпретационен и структурен анализ на 4 ноктюрни на базата на концертния опит на автора на това изследване. Специално се подчертава пиететът на композитора към този жанр, както и неговото майсторство в тази област. И в общия обзор, и в подробния анализ успешно се тълкуват структурно-функционално и интерпретативно процеси на драматургичното изграждане на формата, изследват се инструменталните проблеми, възникнали от едно или друго фактурно предизвикателство, отчита се спецификата на всяка пиеса, очертава се образно-емоционалната им същност, потърсени са мотивите на Вагенхайм в ноктюрните както на Шопен, така и на Григ и Скрябин.

Моите дългогодишни наблюдения върху родното музикално изпълнителство са оформили мнението ми, че в България има прекрасни интерпретатори и традиции за изпълнение музиката на Шопен /специално ще припомня интеграла на творбите, който осъществи проф. Людмил Ангелов в цикъл от концерти, както и обширния репертоар на други именити пианисти и педагози в София и страната/, но по отношение на теоретичното разглеждане на това творчество сме длъжници на поколенията. В този смисъл Антония Евгениева, макар и с частично докосване до проблематиката, запълва известна празнина.³ В приложенията тя прилага и примери за пръстовки, публикувани в капиталния труд на швейцарския музиколог Жан-Жак Айгелдингер от 2013 г.⁴ В същата година е издадена още една интересна публикация в Европа върху пръстовките, където нейният автор отделя специално внимание и на ноктюрните в Шопеновото творчество⁵.

С подчертан интерес се запознах с **Трета и Четвърта** глава на настоящия труд и разглеждането на **„Мястото на клавирното ноктюрно в българската музика“ и „Анализ на ноктюрни на съвременни български композитори и интервюта с изтъкнати композитори и изпълнители“**. Считаю разработката им за оригинална находка и същински център на изследването.

³ Интересно изследване на Тихомира Бъчварова – „Шопеновите изпълнителски традиции и българското клавирно изкуство“, изд. Музикално общество „Васил Стефанов“, 1994 под редакцията на проф. Димитър Христов.

В труда на проф. Ганка Неделчева, посветен на цикъла от 12 ноктюрни на Димитър Христов, отпечатан в две книги, също се засяга творчеството на Ф. Шопен, като се търси паралел в контекста на изведената от проф. Христов творческа идея за „новата романтика“.

⁴ Eigeldinger, Jean-Jacques (2013). Chopin: pianist and teacher as seen by his pupils. Cambridge University Press: UK (транскрибиране на името на автора мое).

⁵ Fingers as individuals: The pianist's art of choosing the right fingering – Luís Pipa; Department of Music, University of Minho, Portugal; International Symposium on Performance Science © The Author 2013, Published by the AEC. ISBN 978-2-9601378-0-4; WWW.PERFORMANCESCIENCE.ORG

Като допълнение към теоретико-изпълнителските анализи и обобщения в текста аналитичните коментари на уважаваните творци Виктор Чучков⁶, Велислав Заимов и Кирил Ламбов са ценен документален принос, показващ на само мисленето и професионалния вкус на един автор, а и картина на моментното състояние на част от тенденциите в българската композиторска школа в края на XX век и нашето съвремие. Като изпълнител на някои от цитираните произведения (В. Стоянов – Прелюд, Ноктюрно и Етюд) мога да оценя по достойнство предложените изпълнителски решения, структурния и драматургичен анализ на творбите, интересните коментари и съвети за изразните средства на фактурно и инструментално ниво.

Последователно и аргументирано (*чрез смесена изследователска методология*) се потвърждава в **Заключение**-то поставената изследователска хипотеза, че ноктюрните на разгледаните български творци покриват критериите на Алън Вагенхайм за автентично ноктюрно на Джон Филд.

Поради ограничения обем на настоящата форма на оценка, ще очертая накратко най-важните достойнства и **Приноси** според мен на дисертационния труд на Антония Евгениева като:

- включване на оригинални интерпретации в анализа на ноктюрните на Джон Филд;
- представяне на оригинални структурни анализи и коментар на интерпретационните проблеми на четири ноктюрни от Фредерик Шопен;
- през погледа на изпълнителя са направени авторски анализи и са разгледани интерпретационни проблеми на ноктюрни от български композитори;
- за първи път са изследвани ноктюрни от трима съвременни български композитори;
- всички ноктюрни, разгледани в настоящата дисертация, са част от репертоара на докторанта, което означава в голяма степен, че изпълнителските анализи са на базата на собствен концертен опит;
- потвърдена е хипотезата за наличието на десетте характеристики /мотиви на Вагенхайм в ноктюрните на българските композитори, които творят около два века след Джон Филд;
- направени са интервюта с водещи съвременни български композитори и изпълнители, които разкриват възприятието им относно клавирното ноктюрно, а също

⁶ Професор по камерна музика, талантлив пианист, композитор и педагог.

така е потвърдено (чрез тези интервюта) и наличието на мотивите на Вагенхайм. Беседите и интервютата придават автентичност на изводите в труда.

Високо справочно-информационна стойност носят направените от Антония Евгениева **Приложения** № 1, 4 и 5, където тя публикува ноктюрни на Веневитинов, Димитър Ненов и Върбан Върбанов /последните са намерени в Държавен архив – Бургас/. Със същата оценка отбелязвам и Приложения № 6 и 7 като панорама на композиторското и изпълнителско мислене в България.

Авторефератът /разположен на 35 страници/ е точен вариант на научния текст и пълноценно представя дисертационния труд. Включва още списък с необходимите **публикации** по темата, както и **художествено – творческата дейност** на докторанта в тази връзка.

Предвид гореизложените преценки за дисертационния труд „**КЛАВИРНОТО НОКТЮРНО И ТВОРЧЕСТВОТО НА БЪЛГАРСКИТЕ КОМПОЗИТОРИ: ИНТЕРПРЕТАЦИОННИ ПРОБЛЕМИ**“ и художествената стойност на представената във връзка с него музикалноизпълнителска дейност, считам, че той притежава необходимите качества и отговаря на научните критерии и изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане. **Предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Антония Кирилова Евгениева образователна и научна степен „доктор“.**

Подпис:

София

12. 08. 2017 г.

/проф. д-р Евгения Симеонова/